

STANISLAV KOSTKA NEUMANN

SRDCE A MRAČNA

BÁSNĚ A SONGY 1933–1935

OBSAH

SRDCE A MRAČNA

Hořká je lidská melodie

Mračna

Nežaluj

Březnový sníh

Na jarní zemi

Jaro na dědině

Člověk s krajícem

A dál

Lidé s modrými konvičkami

Poledne

Cestou

Na horách

Setkání s velikou rodinou

Zas jako kdysi

Rozhovor s lunou

Zpěv pro rákosníka

V mlhavém ránu

Jeseň

Hořká meditace

Listopad

Vodárenská věž

Stromy a srdce
Prosincový den
Sovy
Meditace jednou provždy
SONGY NENÁVISTI
Politická píseň
Staviski
Chvála korupce
Muž, jenž se chvěje
Píseň o hodném muži
Život do odvolání
Rockefellerovský song
Song bulvární krysy
Sypejte ptáčkům
CO ŽIVOT DAL
Ano nebo ne
Odliv
Smích
Báseň
Pašije
Orthodoxní Židé
Nezaměstnaný
Zavřel jsem knihu...
Ocúny
Tel Aviv
Zmije
Nad filmovou fotografií eskymácké matky
Laskavá náhoda
Funus

Odpověď

Žena

Hrdina

Nikdy nemusíte...

Poesii

PODĚKOVANÍ SOVĚTSKÉMU SVAZU

Maximu Gorkému

Soudruhu,

přijměte, prosím, přívětivě dedikaci těchto veršů jako nedokonalý důkaz mé úcty a lásky. Už před válkou byl jste pro mne nedosažitelným vzorem světového spisovatele, jak jsem si ho vždy představoval, tvůrce a bojovníka, jenž ví, že spisovatelství je těžké poslání, které zavazuje k nesmlouvavému zápasu s protivníky osvobozujícího se člověka i s vlastní slabostí. Po válce byl jste to Vy, od něhož (v překladu „Nečasových úvah“) slyšel jsem první upřímná slova o tom „co v Rusku se děje“, slova, která přes Vaši kritickou přísnost stoupence humanity rozhodla o mém poměru k sovětům a přivedla mě na cestu, která skončila v Marxovi a Leninovi a zbavila mě „idealistických“ bludů, pověr a pochybností.

Strašlivý orkán vzteků a lží se rozběsnil tehdy proti první vítězné revoluci proletářské. Od té doby se mnoho ovšem změnilo, Sovětský svaz je volky nevolky přijímán už i oficiálně jako záštita míru a národů ohrožených imperialismem, ale přes veškerou zdvořilost trvá nenávisť k bolševikům u všech, kdož se bojí o své zisky a skandální příjmy v době vražedné nezaměstnanosti nebo jsou uraženi marx-leninismem ve svém ješitném nitru maloměšťáckém a individualistickém.

Ani Váš krásný štít nebyl ušetřen. S dvojnásobnou tedy radostí a hrdostí kladu Vaše jméno v čelo této knížky. Je to snad poslední lyrická sbírka nepovedeného básníka z maloměšťácké země, jejíž literatura v této chvíli – až na nepatrné výjimky – se honosí pragmatismem, surrealismem, formalismem, katolictvím a sociální zbabělostí. Je malá, ale nemocná všemi chorobami buržoasní dekadence. A šedesátiletý poeta a rváč, který Vám posílá tuto knížku, nemůže se při tom ubránit smutku, že Vám posílá tak málo, že, třeba osvobozen i Vaší zásluhou ze jha „tyranského idealismu“, zůstal tak malý mezi nevelkými a nemůže Vám věnovat nic lepšího.

Zbývá mi jediná útěcha, radost a hrdost: že s Vámi, básníku, miluji nade vše osvobozenou Rus
a veliký Sovětský svaz, budoucího osvoboditele lidstva.

SRDCE
A
MRAČNA

Hořká je lidská melodie

Ze srdce věrného světlu a pravdě
— konkrétních zas a žádoucích znova —
těžce dnes, těžce se dere píseň,
z níž by nám zvonila pokojná slova,
když lež se vrací a usedá na trůn
nestoudná, prodajná, s katovskou žízni —
kde vzítí odvahu, čas a notu
k lahodným zpěvům uprostřed trýzní.

Jen srdce tvrdé a samolibé
z panského rokoka rozmary pije.
Uprostřed rozlomeného věku
hořká je lidská melodie.

I když tě rozum s úsměvem vodí
vzhůru, bys viděl k smyslu a cíli,
pohana věku, obětí muka
hluboký nůž do tě zarazily.

Mračna

I

Kde vzítí slova, řeč tak pronikavou,
bouřlivou, šeptající, zvonící.
Těch mračen! Pádí černou smečkou dravou.
Ženou se stínů šedou štvanicí.

Na horách v orgii se povalují,
až sivá roucha vlekou po hvozdech.
A jako popelavé loďstvo plují
po vodách, nemajících vůbec břeh.

Toť drama beze slov, ač někdy zdá se,
že pohyb ten zní zpěvem hrdinským.
Však jindy trhlina v té širé kráse
se zasměje jak ironický šprým,
a modro zářící ti připomene,
žeš ustrnul jen nad prchavou hrou,
že blankyt nesmírný se stále klene
i nad mračny, jež pádí oblohou.

II

Kde vzíti slova, řeč dost pronikavou,
řeč hrůzy, běsů, vražd a mučení.
Těch bludů zločinných, jež vlnou žravou
se valí zmatkem ochořelých dní.

Vražedným gestem przní, rve a ničí
úrodu houževnatých staletí.
Morem se plíží, ukrutností syčí.
Tak vypadat by mohlo prokletí.

Však tragedie krvavá a rmutná,
jež krmí žraloky a zbrojaře,
jak tragikomedie náhle chutná,
když pohlédneš jí přímo do tváře.

To minulost jen v křečích odumírá.
Nad vřavou letí posel života.
A člověk pracující tvrdě zírá
dolů, kde řičí strach a slepota.

III

Kde vzíti slova, řeč dost pronikavou
o žalu, hněvu, opovržení.
Ó srdce v mračnech! Vichřic dlouhou vřavou
se marně zmítáš k svému určení.

Nahoru s nadějí a dolů s bolem.
O závod s myšlenkou a v troskách snů.
Zdupanou setbou, zlátnoucím už polem.
Pohodou lásky, hromobitím dnů.

To není drama ani tragedie.
Toť jemných strun jen trpké cukání.
Nevinný mrtvý v tichu s tebou žije.
A padouch straší v květech na stráni.

Když světa věc tě stále rozechvívá,
nemůže srdce jistotu jen lhát.
Ať rozum na to soucitně se dívá,
sejdou se přece — šťastni jedenkrát,
že sladký blankyt pro zástupy zpívá
a černá mračna letí na zbytek.

(Jasiňa–Praha–Poděbrady)

Nežaluj

Jsi-li chud,
vzpomeň: jiní chudší jsou,
po městech a po všech jdou,
hladných ptáků tah a trud.
Máš-li práci, boj a sen,
v zapomnění chodíš sad,
nejsi ještě vyděděn
jako ten, kdo má jen hlad.

Jsi-li sám,
vzpomeň: osamělejší
lámou chléb svůj vezdejší
černý k nejčernějším tmám.
Hlasy přírody a knih
hovoří tvým tichým dnem.
Strašně sám je chám, jenž ztich
v stohu nebo pod mostem.

Máš-li žal,
světem viz ta pole muk,
která v krvi vyoral
zpupné třídy žlutý pluk.
Po svých cestách ještě jdeš
nezmračen, neprodán
ve dnech, zločinná kdy lež
tisícům rve jasný lán.

Nežaluj
na smutky svých pozdních dní.
Zástupové život svůj
vlekou rudou prohlubní,
z které dýšeš, s nimi spjat
jako s větví starý list.
Z ní máš i svůj pevný hrad:
bezodyšnou nenávisť.

Březnový sníh

Březnový sníh je justament
sešlého potentáta;
studený, mokrá jeho kment
se rozpadá v síť bláta.

Jen když nám může ukradnout
kus budoucnosti jasné
a chvílku ještě hrůzu pout
dát z vůle cizopasné!

Do tváře drze šlehá nás
ta bílá garda jeho.
A přece nezastaví čas,
vpád jara ruměného.

A když tou marnou zlobou svou
v povodeň změní sprchu,
ty hrozné vody odnesou
především jeho mrchu.

Na jarní zemi

Když vzduch tě hladí něžnou rukou,
a jarní země zavoní,
tu náhle radostí i mukou
tvá zasnoubená mysl zní,

a klid když s tichem šepotá si,
a ze všech hájů, luk i skal
se zdá, že prýští zdroje krásy,
bys život vzal a miloval,

tu rád bys vzal a v míru s všemi
bys krásu světa hýčkal rád,
ten dar, jenž nás tu závějemi
rozkoší může zasypat.

A přece s popáleným nitrem
chodíváš vesnou spanilou
a políbíš se s vonným jitrem
jak s ženou na smrt vedenou.

I když tu lidé nejsou právě,
cítíš tu číhat hrabivost.
Podobna zločinu i slávě,
po sobě nechá holou kost.

Jaro na dědině

Zahrady hlaholí snubními písněmi,
ovocné stromy se obalily smíchem,
zeleň se hnula a čistými dlaněmi
rozdává ilusi mládí.

Dědina stará se vzdala jak v mumraji,
domky svou starost si zahalily leskem,
pod stromy sukně a plínky se třepají,
na okna muškáty sedly.

Na čistou silnici slunce se usmívá,
svět se tu proměnil v idylickou báseň:
ke chvále života píseň to svádívá,
nebeské milosti plná.

Jinak je ticho. Jen po slunné silnici
žebráci seshora, žebráci aj zdůly
krokem se šourají, plaše jak viníci,
tu a tam žena i dítě.

U vrat a dveří se den ze dne zastaví,
den ze dne přijdou a odcházejí zase,
jiní a stejní a staří a churaví,
mladí jdou často ve dvou...

Člověk s krajícem

Jak zlatá bárka na oblačnu
se luna ještě houpá.

V dědině kohout řekl si však: začnu,
koroptvím v polích do hlavy to stoupá.

Opravdu, noc vtom pukla
nad lesy vzadu;
v trhlíně zoře komoně své shlukla
pro žhavou kavalkádu.

Jdu mimo, člověk pracující,
z dědiny na nádraží.

Vše zanechám tu, stromy pukající,
květiny, ptáky, slunce na zápraží,

všecko tak jiné nežli v městě,
talíře medu, džbánky vína,
a do fabriky po té dlouhé cestě
mě zavře přes den otročina.

Můj krajíc voní sklizní z půdy rodné.

Toť všecko, co si nesu
z venkova do práce a z noci do dne.

A když pak znova noc se plíží z lesů,
potmě se vracím.

Mátový večer voní čerstvým kvítím,
ostatní jaro ztrácím —
a téměř vůbec vše, co život činí žitím.

A dál

Františku Halasovi

Také si říkám život,
a je to krása zrazená

hrabivostí a pověrami,
ale i ruka vztažená
k ráně a stavbě nad hrozbami
a dál.

Také si říkám smrt.
Vichr a velká voda.
Padá-li listí, je i máj.
Stromů však, stromů škoda.
Jde slavná alej v zaslíbený kraj
a dál.

Také si říkám sen.
Zhola nic pro cikánky.
V začaté knize mistrově
čtu nenapsané stránky,
ty široširé o vdově
a dál.

A říkám si i poesie,
když nečtu knih a smaragdovou dlaň
po vřavě hledám kruté.
A svědectví i zbraň,
ne fikce věčna ve skořápce duté,
je ptačí píseň v noc.

Lidé s modrými konvičkami

Nebeská slunečnice,
horoucí klín,
do něhož klesá právě hvozd,
udeřila i do silnice,
zlat'oučkový mušelín
na zádech hřeje naši procitlost.

Třešňový špalír ještě více zbělel,
strašlivá krása;
voňavá svěžest táhne ze zahrad.
Abys jen dnů svých promarněných želel.
Jsme ranních ptáků chasa
a jdeme pracovat.

S modrými konvičkami,
které se smutně blyští,
nastupujeme v den.
Zahrada zvučí zpěvavými hrami.
Zmizíme v propadlišti
dílen a továren.

Poselství z lesů,
poselství z polí, zahrad, luk
do města mlčky neseme.
Zpěv ticha, radost zeleného běsu,
dech země, skromnost božích muk,
mozoly neseme.

Co za to dostáváme,
jsou těžká semena
spravedlivějších časů.
Veliký úkol máme,
my lidé bez jména:
očistec změnit v pokoj, sytost, krásu.

Poledne

Vysoké modro čisté zpívá,
snad větrem struny oblohy zní.
Krajina v slunci ztichlá a sivá
pohodu saje polední.

Dědina, pole, luka, lesy,
nade vším ježatý dřímá Chlum.

A hudba shůry konejší běsy
v srdci, jež propadá požárům.

Hluboké tóny v prostoru znějí,
bublají, zvoní v dálce i blíž;
nebe a země snad vyzvánějí
poledním zvonem, jež nevidíš.

V hlubině modré spatříš to náhle.
Nejsou to struny, není to zvon.
Bezmasým ptákem dalekosáhle
pokojný pluje avion.

Dálavou oblohy do dálky míří;
moh by to býti i bzučící roj.
Je to jen kov, jenž horlivě víří,
je to jen krásný, účelný stroj.

V modro a slunce se díváš za ním,
jak v bezoblačnu zpívá svůj zpěv.
Zpívá jej větru, ptákům a laním,
oráčům, tulákům, do snů děv.

Nad ztichlým krajem zpívá zpěv míru,
pokojné věci roznáší v dál.
Sladkého poledne předstírá lyru,
člověk by málem jej miloval,

bestii zákeřnou, toho vraha,
jenž zítra propukne v krvavý smích!
Ten krásný kov, jenž v srdci má zločin!
Ach, toho vraha nevinných!

Cestou

Lukami jdeme a jdeme lesy,
na mladé břízce zpívá pták.
Nevím, kterým směrem, daleko kdesi
ulice smutné čnějí do oblak,
jdou tudy smutní básníci bolů
nocemi vražedných alkoholů.

V dolíku měkkém srna si hoví,
divoké kachny čeří tůň.
Daleko v městě, plýtvajícím slovy,
člověk-stroj a člověk-kůň
po stech a tisících bez práce bloudí
a hladov sytých neodsoudí.

Pokojem jdeme a podobenstvím,
za ruce se vedeme v ptačí ples.
Spoutání mrzce ukrutným členstvím,
tam v dáli děti, jimž neznám je les,
tam v dáli ženy, jichž těly vládne kapsa,
tam v dáli muži blud na blud, pes na psa.

Mlází nám konvalinkami voní,
dubinou tančí zlatý chvost.
Moci nevrátiti se v peklo, kde zvoní
železo, lež a chamtivost,
a z lepší dálky naslouchati skřeku
vražedných bláznů končícího věku!

Na horách

Liška hore zaštekala
v lesy plné tmy,
a má touha zaplakala
do hor nad námi.

Po hřebenech táhnou mračna,
po dolině chlad,
a má touha chví se lačna
jako listopad.

Ještě nám tu hořec kvete,
kamzík hore sní,
ale struny srdce hněte
smutek večerní.

Tolik darů má tu země,
tolik čistoty,
ale ke mně šumí temně
návrat do psoty.

Setkání s velikou rodinou

Potkáš-li prostého člověka,
večer se změní v ráno,
z ulice důvěra haleká,
na sklech z lásky je psáno.

Potkáš-li člověka prostého,
vypil jsi k života slávě
sklenici mléka čerstvého
nadojeného právě.

Potkáš-li prostého člověka,
nezmateného falší,
uslyšíš píseň z daleka
a cestou potkáš další.

V jednom se setkáš se všemi,
s velikou rodinou chudou.

K utrpení jsou na zemi,
k vítězství na ní budou.

Zas jako kdysi

Zas jako kdysi, ve čtyři ráno,
u vody sedím, lov a sny.
Chudému málo na výběr dáno,
tedy se opakují mu dny.

Hlubina právě procitla tiše
v zelené ošatce z rákosí.
Zvědavě zírání, pomalu dýše,
stulíků šperkem se honosí.

To ráčkující ji rákosníci
svým kiri kirikrí vzbudili.
A vodní slípky, tak cákající,
hladinu napříč jí rozbily.

Utichli. Šedozelené oči
zrcadlí špalír stromový.
Jen kolem mého brka se točí
lehounký tanec kolový.

Šumějí lindy. Pomalým letem
z lovu se vrací rozšafně čáp,
skokany nesa v zobáku dětem.
Cestou se štrachá polní dráb.

Jak se vše mírumilovně dívá!
Idylu dýchám v Polabí.
V nitru však fena zlá se mi skrývá.
Kolika na hrdlo chtěla by!

Rozhovor s lunou

Nad vrbami, nad lindami
před okny

pase luna na blankytu
ovečky.

Usmívá se ironicky
v sednici.

Na chudobu? Na nenávist?
Na lásku?

Nesměj se mi pro chudobu,
pastýřko.

Vykoupil jsem svoje cesty
z otroctví.

Nesměj se mi pro nenávist,
spanilá.

Jako oheň syčí pravda
v proudu lží.

Nesměj se mi pro mou lásku,
milostná.

Zříš-li ke mně, zří i její
bledá tvář.

Zpěv pro rákosníka

Bratříčku hovorný v dozrálém rákosí,
známostí naší se srdce mé honosí
dnes, trochu pozdě věru,
jako bych teď teprv, když je mi šedesát,
v bídě a hrůze, jež světem jdou spalovat,
měl syna nebo dceru.

Na jaře, když tvoje r znělo vítězně
nad vodou, zarůstající tak líbezně,
a na tři rákosová
zelená stébla sis hnízdo tu zavěsil

visuté, měkké, jsem s tebou se seznámil,
a byls má láska nová.

U vody tvému jsem naslouchal kirikrí,
po smaragdovém jsem zatoužil mimikry,
mírumilovné sloze.

Ve vodě vyrostla zelená doupata,
stulíky vyzvedly k hladině poupata,
tvůj svět mi kypěl k noze.

Od jitra do šera zpívals a varoval,
na dlouhých stéblech ses půvabně kolébal,
nad vodou létávals věncem.

Chodil jsem na lov a chodil jsem za tebou,
pro balzám na rány za čirou písni tvou,
jakoby za milencem.

Ted' už jsi dozpíval pro samé starosti,
děti ti křičí a dělají hlouposti,
mlh plno v našem kraji;
onehdy jedno se o prut mi zranilo,
tuhle zas jiné se málem topilo,
rány se otvírají.

Den se nám krátí a smutky se vracejí,
život náš pije jen z dalekých nadějí,
měl jsem tě dříve znáti,
dokud nám prosté dny pokojně plynuly,
dokud jsme k ilusím míru se vinuli,
a čas nám zdál se státi.

Tehdy jsem z lásky chtěl splynouti se světem,
v němž jsi ty doma a já už jen vetřelcem,
jinak bych měl tě v lásce.

Zapomenouti jsem přával si na lidi,
člověk se za lidi tisíckrát zastydí,
z cesty jsem chodil chásce.

Smávali jsme se jí nahlas i potichu,
ted' však nám dávno už nebylo do smíchu,
láska se zkřehle krčí...
Šlestíš v rákosí s chladnoucím větříkem,
není ti do zpěvu, a mně to rejstříkem
jen jedovatě vrčí.

V mlhavém ránu

Do mlhy kráčím šedivé a bílé,
v podzimní báj o tisícere víle,
jež v lukách válí se i po vodě;
však mohli by to být i zástupové,
již lenivě tu kouří z lulky nové,
mé lulky dým se tomu podobá.

Dráždivý, vlhký pach je v celém kraji,
do klece ze stínů nás zavírají
ty chladné páry plazící se kol:
mě na břehu i stěny rákosové
i černou slípku, která šerem plove
a krkem zdá se tiše veslovat.

A čímsi tajemným tu dýše ráno,
však všecko je tu řádem požehnáno,
dusím své chrchlání, bych neplašil.
U těchto živlů je i básník zticha,
jenž nesmí mlčet tam, kde panská pýcha
a ziskuchtivost šlapou po lidech.

Jeseň

„V mém světě člověk člověku je druhem;
co na srdci, to na jazyku mají“ –

jde osamělý dělník za svým pluhem,
a větry podzimní ho omývají.

A jako všude lakomá je země
ke dvěma rukám počestným a holým.
Podobna žalmu, plynou léta temně
pod svícem silnic k zlatonosným polím.

Je chudoba jen žalář; nepozlatí
jej zlatá slova syté spoluviny.
A dvakrát pálí, když jím člověk platí
za věrnost světlu tam, kde vládnou stíny.

A přece žalář ten je vlídnou sudbou,
když s beznadějnou cizotou jej srovná,
s tou barbarskou a potměšilou hudbou,
jíž obklíčen byl jako kořist lovná.

Tu člověk člověku je šelmou dravou,
a jejich svět je tragikomedie —
jde osamělý básník pozdní travou,
list za listem, den za dnem země pije...

Hořká meditace

Mám sladkou jeseň před okny
a hořký podzim v nitru.
A přec i půlnočními dny
jde lidská cesta k jitru.

Jsou dějiny však veletok,
a život náš jen stružka.
Snad než se s rokem sejde rok,
odnesou tělo s lůžka.

Anebo jako mstivý lup
kdes odnesou je s dlažby.

Je lidstvo lidožravý sup.

A soudí tu i pažby.

Tak hořkost černých dnů a let,

v nichž stará pýcha bledne,

dvakráte pálí... Ještě květ,

květ rozvíjí se ve dne

na trsu listopadovém,

však šero shnilé pije

a po slunci jen zazdřeném

hladovou touhou nyje.

Je těžko květům kvěsti tmou...

Krutější los však mají,

když uvadnou a opadnou

a slunce nepoznají.

Listopad

List padá za listem,

list rudý, hnědý, žlutý,

a na chladnoucí zem

sen rozsévají krutý.

Na lukách pobledlých

tu a tam tančí divě;

na vodách stojatých

se houpou zádumčivě.

V umklé krajině

je stále slyšíš padat,

a na tvé hladině

zní v strunách pozdních nálad.

Pak chudé ženy jdou,

když v holých stromech vane,

a rance nahrabou
té smrti malované.

Vodárenská věž

Snad je krásné město Voroněž.
Jinde mají hrad a jinde hrdinu.
U nás máme vodárenskou věž
jako ztepilou a křehkou květinu.

Je tu ovšem ještě ledacos
i co do krásy a do památnosti.
Pod věží však zpívá v dubnu kos,
a pak dokola je zeleň mladosti,
v létě čápi na ni sedali,
hledíš nahoru, je to jak z pohádky,
mlčeliví jen tu klapali
o své radosti, než táhli do dálky.

Teď je listopad, a z věže mi
luny kocábka se šine stříbrně
topolovými tu větvemi.
Co mi po Praze a co mi po Brně.

Denně pohledem ji políbím
v její stromové a tiché končině —
denně aspoň chvílku o tom sním,
co by mohlo být... sním o domovině.

Stromy a srdce

Mřežovím holých korun
večerní větřík vane;
z oblohy jako do run
oblačný svit jim kane.

V tom písmu z něžných liter
na proměnlivém nebi
za večerů i jiter
mám lyrické své chleby.

Krajina před okny mně
z nich sladká sousta dává.
Ó, srdce k staré hymně
znova mi pobodává.

Srdce však v jeseň vlídnou
může jen zastenati.
Nemá dnes chvilku klidnou
pro tebe, zelená máti.

Prosincový den

Když jsem dnes ráno otevřel okno
napolo nahý a ještě bos,
zdálo se mně, že větrovím holým
v hlubině sadů zazpíval kos.

Rozhodně něco zpívalo v houští.
Prosinec měsíc zapomněn byl.
Člověk přec neshazuje své listí,
proč jsem se do všech smutků tak vžil?

Usnuly stromy, mně se spát nechce,
odlétli ptáci, v srdci mám jih.
Cožpak jsem někdy věřiti přestal
v červené jitro, červený smích?

A nejsem tráva, která jen žloutne,
když po ní šlape růženec bot.
Je ovšem zima, přijde však jaro,
sebere voda hromadu slot.

Překousat smutky, vyplivnout tvary,
jistotu, úsměv do skřeku žab.
Ohyzný svět jen ohyzně hyne.
Pro tohle přece nebrečí chlap.

Sovy

V konci polabského města,
kde už klidně leží sníh,
na pomezí luk a hájů
ještě jednou zamrzlých,

pod mraznou a temnou nocí
v zasněžené krajině
zahoukaly hladné sovy
zdlouhavě a nevinně.

Oknem na noc otevřeným
poslouchám to poselství.
Jaká rozkoš tyto hlasy,
v nichž se čistý život chví.

Čelo, horké nenávisť
ke lžím lidské směsice,
hladí čerstvé zvuky pravdy,
v spánek zanikající.

Meditace jednou provždy

Když je ti šedesát, tedy už dost,
když pořádek v srdci a tepnách ztratíš,
také si vzpomeneš, žes tu jen host,
že prach jsi a v prach se vrátíš.

Vadnoucí květina zhrouť se do trávy,
a pták, jenž dozpíval, se stromu spadne.

Škoda, že nejsme pouhé ponravy:
chroust má své poslední jaro tak ladné.

Jinak však sbohem a škoda slov.
Bez pověr smrt — van brázdami čela.
Náhradu najde i zármutek vdov.
Hlavní věc: aby moc nebolela.

Bez bídy, násilí, cizopasníků
bude se jednou as krásněji žíti.
Tím bude smutnější smutek zániku.
Nechtěl bych posledním člověkem býti.

Ostatně padnu na prahu budoucna,
s očima plnými minulosti —
to rovněž není pád ani opona
pro moje srdce, pro moje kosti.

Proto však hlava mě vůbec nebolí,
má hlava čistého pozemšťana.
Jsem příliš z mnoha v dálce i okolí,
jsou ve mně, já v nich a světová strana.

Jen tu a tam, spatřím-li blízko před sebou
na větvi ptáče, uslyším zpívat
dětinský žal, že na tu věc rozkošnou
nikdy se potom už nemožno dívat.

SONGY NENÁVISTI

Politická píseň

Politická píseň jako všechny písně
může býti krásná nebo ošklivá,
jako rudá růže z pohnojené plísně,
jako z panských luhů houba prašivá.

Sloky, verše, rýmy nejsou věci svaté,
básník v říze kněžské komický je brach.
Opěváš-li jednou sladké city vzňaté,
jindy hořce zazní zklamání a krach.

Aj své city tvrdé, mstivé, blasfemické
do svých písní můžeš směle zrýmovat.
Účel vždycky světil prostředěcky lidské.
Ale nezapomeň strašně milovat!

V tom to vězí jen, jak medu trocha v květu,
barvami ni vůní nelákavého.

Nejkrásnější báseň z jedovatých tretů
méně je než výkřik pro vražděného.

Jenže vražděnými mohou být i vrazi.
Oči protři si, bys viděl skutečnost.
Mnoho všude mračen, temnoty a sazí,
jedna svítí pravda, jedna chybí ctnost.

Staviski

Dělník a sedlák, ti mají mozoly,
kvetou jim na dlaních v létě i v zimě.
Smutné jsou hore dřevé stodoly,
smutnější dole tovární břímě.

Je smutná práce pro pány domácí,
je smutné otroctví nájemníků:
chudák smí žít jen, když se vyplácí,
podnoží národ nevládníků.

Podnoží komu?

Aj u sta hromů!

Ježí se v krajích černými troskami
loupežných pánů tvrze a hrady.
V smokingu táhne dnes kluby a bankami
loupežný rytíř ze správní rady.

Je Polák, Maďar, Francouz či Žid?
Pevniny, ostrovy, okeány,
hlubiny země, sněmovny i lid —
domov mu širý, dokořán brány.

A jmenuje-li se dneska Staviski,
předvčírem Stinnes a Kreuger včera,
jsou to jen vražedná chapadla na zisky
jediné obludy z krachu a šera.

Chapadlo velké sensací zavání,
chapadlo malé malou hru hraje;
světová obluda vykořisťování
na celém životě sedí a saje.

Světová obluda chapadlovitá
klid však už ztrácí, přichází krída.
Staviski, mrtvolo korupcí naditá,
zloději, lupiči, vrahu — tys třída...

Chvála korupce

Ó matko,
jediná, tisícera,

zářící sliby, nebezpečím šerá,
je sladko
sáti z tvých prsů nesčíslných,
krve a zlata plných
až po hrmu,
v slzavém údolí pod mramory
praménky tenké i celé hory
dobrého pokrmu.

Úžasný pilíři
strašlivé třídy, strašlivějšího světa,
na jehož talíři
v palácích jasných i v temnotách ghetta
nemnozí mají všecko — zástupy nic,
ohromné, ponuré roje zčernalých letavic
na nebi společnosti,
jež v sudbě má dokonáno
a nechce složit kosti
v červené ráno.

Ó strome, nejrozvětvenější
nad naší bídou a hloupostí zdejší,
koruna širá věčně ti kvete,
včelkami bzučíc,
mučíc a zaučujíc,
list pučí za list, jež vítr snad smete,
a kořání tvoje,
jež všude má půdu z dobrého hnoje,
kde mamon a zoufalství oči své poulí,
objalo zeměkouli.

Bez tebe,
bez tvého zlata, krve a sliny
zvrátily by se zásluhy i viny,
peklo i nebe,
sytost i hlad.

Tu umřelo by příliš mnoho vnaď.
A světa pán by ztratil moci pel
a pravď svých oddané psíky.
Snad dokonce volky nevolky by šel
pracovat do fabriky.

Muž, jenž se chvěje

(Z němčiny)

Zelení zahrad kráčí muž, jenž se chvěje,
a jarního dne nevidí.
Slyšte, co tento muž, jenž se chvěje,
šepotem dí:

„Vidíte lesy, květiny, nebesa.
Nemohu hvězd vašich zřítí.
Kvetoucí země pro mě neplesá,
mně horečnou hrůzou se chvítí.
Můj svět není svět váš, je jiný.
Cítím v něm bomby, rakety, smrtící plyny.
Nad všemi vrcholky klid — toť váš je les!
Můj les mnou lomcuje jak běs,
bouře v něm burácejí —
vím, proč se chvěji.
Můj svět je pouhý zákop jen,
střepiny žere, pije hlínu.
Můj svět je tankovou ocelí rozbrázděn,
říš rozežraných stínů.

Můj svět je smrt, jež vyje prostorem,
zahrada hrdinského lkání.
Můj svět je vše, co hrozí všem.
Můj svět je pozor a meldování
rozbitých rukou, roztráštěných čel

a rozdrásaných lidských tváří;
do lidských mozků nalít by chtěl
trychtýři bomb svou záři.

Vy o studánkách víte, o bezu a jaru,
o skřivanech, kosech, rákosnicích.

Já slyším ustavičně jen zpěv zmaru
tisíců hlavní bubnujících,

vesnice hořet zřím,

rakety, vrhače, bomby a dým.

Dusím se v bahnu, a čich můj loví
plyny, jež plazí se v růžovém křoví.

Zrak a sluch zbystřeny

se na pozoru mají,

nervy jsou ztraceny,

nepomáhají.

V každičké chvíli,

a v každé vteřině,

strach ve mně kvílí,

hrůza má své žně.

Tu se bráním, tu sebou trhnu,

tu se chráním, tu k zemi se vrhnu.

Za okny všemi

a u všech vrat

strašidla nepřátelská je mi

potkávat.

Můj rozbitý svět sutinami zeje.

Jsem člověk, jenž se chvěje...“

Zelení zahrad kráčí muž, jenž se chvěje,

a jarního dne nevidí.

Píseň o hodném muži

(Z němčiny)

Hle, zbrojí a hudou
ve městech i vzduchu,
že brániti budou
na vodě i suchu
vlast svou a čest.

A dí:

Nepřítel bdí.

Zvou po residencích
se, kramáři věční,
a na konferencích
se řeční a řeční.

Tak slepují pakty.

A dí:

Přítel náš bdí.

Kdo přítel děl?

Kdo nepřítel?

Toť přece zcela jasný krám,
i když to skrývá budoucnost.

Lid má vždy jednak řádnou zlost,
pak důvěru a srdnatost.

Já se v tom ovšem nevyznám:

kdo proti komu a kdo s kým.

Jsem hlup, že toho nevidím,
tak hlup, že se vždy zastydím
se ptáti.

Kdyby tak někdo vysvětlení nám
chtěl dáti:

Hle, z jejich vůle jsi tak hlup,
neb třeba jim, bys zůstal hlup.

Chce každý politický sup,
by lid byl všude jak ty hlup.
Muž taký nejpotřebnější,
mu hloupost chléb je vezdejší.
Ty žiješ hlup a umřeš hlup,
té nejhoupější smrti lup.
Ty všechno klidně vyslechneš,
pak dýmku zapálit si jdeš
a růžovým se díváš sklem.
Ty jsi ten hodný muž.
Ty trpíš dál a trpíš něm,
jsi v koncích se svým rozumem,
nemůžeš chápat už.
Ty jsi ten hodný muž.

Život do odvolání

(Z němčiny)

My mladí tu v kole,
my mladí tam dole,
z nás žádný nebude starý muž.
Žijíce do odvolání,
budeme zavolání
brzy už.
My jistě nezemřeme jako starci.
Laskaví dárci
nám vzácnou kostru půjčili na pár let,
v posteli nebudeme však cepenět.
Někdy v ráz
si zavolají nás.
Chlapa za chlapem.
A jdem.
Kam? Mlč a pal.

Do bahna hrobu hrdinského,
do lázně z moku železného.
Kdo povel dal?
Zbrojařských průmyslníků klub,
pánové Armstrong, Schneider-Creuzot, Krupp
a ostatní dranti,
děloví, muniční fabrikanti.

Vždyť děla nejsou tuctový druh,
chraniž bůh!

Děla
musí se vyplácet.

Kde by byl rozpočet,
kdyby jen rezavěla.

Každému dělu náleží dvanáctičlenná rota.

To je statisticky zjištěná kvota.

Teprve když je dvanáct mužů odděláno,
je dělo poctivě amortisováno!

A jdouce do pohodlí
v zbrojařských průmyslníků klub,
pánové Armstrong, Schneider-Creuzot, Krupp
se modlí:

„Pomoz bůh,
aby to nebylo jen jedenáct much.

To by se dělo špatně amortisovalo,
a nás by to do kostí blamovalo!“

Do kostí koho?

Stoj, noho!

Dvanáct mužů je tucet. Nezapomeň, mládí!

Ať žije zbrojařský průmysl, kamarádi!

Rockefellerovský song

(Z němčiny)

V Americe, kde si žijí,
přesně: ve Filadelfii
nemůž jeden starý muž
žít ani umřít už.

Pokřiven, než dohnije,
straší tu jak mumie.

Amerika vlastní jeho,
a je to John Rockefeller
z trustu petrolejového,
od letadla propeler.

Četné prameny jsou sice
na pevnině Americe,
z kterých nafta prýští nám:
vládne všem jen on sám.

Ale všechen petrolej
marně tančí mu svůj rej:

Cítí Amerika země,
cítí i John Rockefeller:
Dokonáno, vážně temně
na všech stranách propeler.

Více nežli tasemnice
muž ten v zemi Americe
naftu z Baku proklíná,
poněvadž už ví a zná
ty, jimž padla do rukou
s jejich silou neznámou.

Chví se pouze Amerika?
Chví se jen John Rockefeller?
Že tu vznikne, co tam vzniká?
Že se změní propeler?

Na pevnině americké
rozklad ničí tělo lidské.
V nouzi volá doktory,
před smrtí chce opory.
Není nouze o radu.
Nezastavíš rozkladu.

Je to pouze v Americe?
Je to jen John Rockefeller?
Všude rozklad. Všude bída
změní brzy propeler.

Song bulvární křisy

Můj těžný důl je hloupost lidská,
má metoda je politická,
má firma čte se: Špína.
Oškubu zazobané trubce,
kupuji zneuznané hlupce,
ryba má vodu, a já rmut.
Kupuji fráze, klepy, pověry,
sensace, vraždy, manžel, nevěry,
koupím a prodám hned.
Sedejte na můj lep.

Já nejsem revolver, já jsem kanon,
v baru mi sedí na klíně Manon,
ferbla si dávám v bohatém klubu:
já na to mám, že drzou mám hubu.

Já se dám třeba s oslem oddat
a prodám všecko, co lze prodat,
kdo prodá, také koupí.
Já všecko mám a všecko dodám,
stávku jsem prodal, národ prodám,
tam vlast, kde kšeft, tam čest, kde zisk.

Prodávám lži a prádla špinavá,
prodávám luze hesla hořlavá,
koupím a prodám hned.
Sedejte na můj lep.

Já nejsem revolver, já jsem kanon,
v baru mi sedí na klíně Manon,
ferbla si dávám v bohatém klubu:
já na to mám, že drzou mám hubu.

Já nejsem štika, já jsem candát,
mně blbci vždycky dají mandát,
a papír všecko snese.
Mně strašně se chce diktatury,
to se ví, že jen oné shůry,
jež deptá lid a chrání žok.
Chci vládnout silnou rukou, pařátem,
chci se mstít za to, že jen gauner jsem,
za jeden mluvím svět:
sedejte na náš lep.

V baru mi říká spanilá Manon:
ty nejsi revolver, ty jsi kanon.
Všickni jsme tací v tom našem klubu.
O náplast řveme na drzou hubu.

Sypejte ptáčkům

I

Krásné jsou sněhy
alespoň chvílku,
když pouští z něhy
zvonící pilku,
zubatý jas.
Před oknem vrabci,

sýkory, kosi
co malí chlapci
a všickni bosí,
rozprch a sraz.

Strnadi s pěnkavou,
střízlík jak myška,
z doubravy za vodou
— nemysli liška —
strakapoud;
sedá to, přelétá,
běhá a skáče,
hodokvas proletá
řů v domě spáče,
slavný kout.

Cpou se jak diví.
A nakrmeno
na plotě civí
rozčepejřeno
vrabčisko a
zdá se, že funí.
Ve sněhu jindy
koupou se, sluní,
když mívají lindy
polední hra.

Kos nosí se zdí si
bobule černé,
jsme tu jak v Assisi,
a neobžerné
jsou hodiny;
zobáčkem snívá
červenožlutým,
trilkem se posmívá

mrazíkům krutým
v ty tučné dny.

Sypeme ptáčkům
za okno krátce —
sypeme ptáčkům
i na zahrádce
a všehochuť;
kus toho žití,
jež neseje, nežne,
mimo se řítí
v krajině sněžné
přes naši hrud'.

Lyrické chvílky nám
na okně zvoní;
epickým hodinám
splašených koní
však neujdeš.
Sypouce ptácatům,
sypeme sobě,
krášíme chudý dům
v ohydné době,
honíme veš.

II

Sypeme ptáčkům,
berou, kde najdou,
sypeme ptáčkům,
zazvoní, zajdou,
obláček, skvost;
sypeme ptáčkům,
nesejí, nežnou —
a posměváčkům

s moudrostí těžnou
radu a dost:

Sypejte ptácatům,
nesypte lidem,
těm lidem hnije dům,
vesele, s klidem
nechte jej shnít.
Nešťasten, kdo se už
neumí smáti;
smáti se jako nůž,
ostří své znáti,
vědět a chtít!

Nesypte lidem,
nesypte tučným,
nesypte lidem
s titulem zvučným
mince ni krev ni čest.
Soudruh vám stačíž,
vyhod'te pána,
jaképak: račiž,
jen práci buď dána
mozolná pěst.

Pozor si dávejte
na pěkný kabát,
dobře se dívejte,
nechce-li hrabat,
neshráb-li již;
jeden vás obírá
jen po zákonu,
druhého zavírá
po velkém shonu
železná mříž.

Z bahna a sazí
rostou jim vůdci,
zákešní vrazi,
falešní hudci,
v zahradě cap;
nad ním se klene
zlatý svět s díkem,
k moci se žene
splášeným býkem
z kloaky chlap.

Jsou tu i jinší,
vznešená sféra.
Rozumem řinčí
magnáti pera,
kaditelnice a kat.
S čím deset rodin
by vystačilo,
mu plyne z hodin,
v nichž hore milo
mu naslouchat.

A zcela nahoře,
kam nedojdete,
ve zlaté oboře
hovada cpete
bídou svých pout.
Apokalyptické
obludy jsou to.
Jen ruce nadlidské
přerazí pouto:
vůle a oběť a proud.

III

Nesypte lidem
ani těm dole,
nesypte lidem
na shnilá pole
charitní směs.
Hladnému nedají,
dají to moři,
hladní se dívají
v zeleném hoři,
jak žere pes.

Až na chodníky
přetéká zboží,
a hladné šiky
množí se, množí
a zevlují.

Strašlivé tisíce
jsou toho lidu:
zbabělé ulice
benzin a bídu
jen vdechují.

Před chřtány šelem,
jež svět nám žerou,
nestojí čelem
s železnou věrou
ocel a smích.

Netřeba chleba
ni spravedlnosti,
opia třeba
hladu tvé hlouposti
a chtíčů tvých.

Jsi přežrán hnusem
svých žurnalistů
či černým trusem
otylců v Kristu,
otroctví sloup;
na vlastenecký
lep jsi jim sedl,
své zrádce všechny
hřbetem jsi zvedl,
mají, žes troupl.

A táhni, nezmeškej
football či hockey,
jen si dej klacků rej,
circenses lokej,
jak to chce pán.
Na vše se vykašli,
svět tvůj je z goalů,
den ze dne blbneš-li
od pólu k pólu,
plníš jen plán.

Plán proti plánu.
Plán běd a zkázy,
plán zlatých pánů;
jen bratrovrazi,
a strašný pád —
a za tou liticí
plán cest a práce,
střed světa hubící
života zrádce,
sověty, řád.

Poznali jedni,
poznají druzí.
Možná až ve dni

poslední hrůzy
a žatvy hlav.
Nelze si vyžebrot
chleba i svobody.
Malý snad ještě hlad
plíží se národy,
kde žebra dav...

CO ŽIVOT DAL

Ano nebo ne

Na stříbrné klinky-břínky,
na neplech, kudrlinky,
na lastury s věčností,
na marnivé kačky-stačky,
slinou napložené hračky
není věru kdy.

Na ješitné hvězdopravce,
konvertity, přežvýkavce,
na lahůdky pro snoby,
na dvě židle k posezení,
krásných sudů duté znění
není věru kdy.

Dvojí svět je v jednom boji,
dvojí člověk strašně zbrojí,
jedna pravda, jedna lež.
A tak brzy slyšán bude
jen ten, kdo nám čistou hude
ano nebo ne.

Odliv

Když myopické naše zraky lidské
za hudbou barev, praporů a vzduchu jitřního
se hrnou ven jak darmošlapů tváře nostalgické
a mní, že cíl už zří a nepromarní ho,

tu táhnou stále, stále, slastí oslepeny,
již hudba zmlkla, zhasl den a zamrazila noc,
až pojednou, zle ze sna probuzeny,
uvíznou v temnotě a slyší volat o pomoc.

Vše zdá se při starém, a člověk připadá si
zločiny všemi k smrti pokořen;
po ztuchlé zemi marně střídají se časy,
výsměchem řinčí každý jarní den.

A myopické naše zraky lidské
už nezří kroku, který zaduněl.
Na srdce prodaná a kupce blasfemické
básníkům slzy kanou se skloněných čel.

Smích

Kaskáda tvého čistého smíchu,
má sladká sovo, licoměrný mnichu,
zvonila nocí a Národní třídou.
Osm let brzy bude už tomu,
kdy květnem vešlas do starého domu,
tak ještě nezněl smích tvůj tou naší bídou.

Krvavý mok ovšem, burgundské víno,
bylo tím také poněkud vinno,
protrhlo, strome, tvou šedivou kůru.
To silné však, jež se uvolnilo
a pro hloupost lidskou zazvonilo,
znova a znova tryskalo vzhůru.

A znova padalo kapkami deště.
Ach, jaká rozkoš, moci tu ještě
naslouchat smíchu... Uprostřed sběře
zaprodané a věrolomné
čistému smíchu z tichosti skromné,
lavině bílé z růžového keře.

Báseň

Josefu Horovi

Měls pravdu: jako na hřišti míčem by kroužiti měla,
tisíci, všemi obdivována.

Aby však hračkou dutou, prázdnotou neduněla,
bočníkem spíše žitným lačnému zavoněla,
ovocem smála se, do klína strásána.

Měls pravdu: jako avion měla by padati s nebe
na každou náves, hod a neděle.

Po celé republice denně rozdávat sebe,
světlo a teplo a naději všem, které život zebe,
odvahu těm, kdož dýchají nesměle.

Měls pravdu: půvabné ženě by mohla podobna býti
a ulic pohledy si skromně domů nést.

Z těch pohledů však čiší jen kruté živobyті,
z nich neuvil bys poctivě lahodnou kytku kvítí
a nesetřeseš jejich smutek se svých cest.

A pravdu měls: i dělníkovi se může podobati,
s dlaní svých horkých krmíti ostatní.

Dělník však, aby nescípl, i zbrojařům dá žrátí;
báseň je ze vzácné látky, jež nedovede lháti,
a nekoupíš si ji za minci dní.

Siréna houká v přístavech, siréna v továrnách ječí,
lákají dálky, neláká běžící pás.

Krásný je svět, a mrzké dílo panských lečí,
se ctí lze mluvíti ještě jen jednou jedinou řečí,
z dálky nám kovově zvoní jediný hlas.

„Nenávidějí ho, ale mysliti na něho musí.“

Takový osud i básním jsi kdysi přál.

Šli básníci však pochodem kapitolských husí.

V pomyjích buržoasie se poesie dusí.

Vladimír Iljič stojí nade vším dál.

Pašije

Štěstím se lidé opájejí,
neštěstí svému zvykají,
tak černé vášně uhánějí
ke krvavému mumraji.

Den ze dne chudí pijí zradu
s každičkým douškem života,
den ze dne hltá propast hladu
tisícerého robota.

Padají lidé na ulici,
velikonoční jehňata,
umírá lidstvo pracující
na panském kříži ze zlata.

Šťastní se při tom opájejí,
a nešťastní si zvykají.

Ne o dni soudném, o marnosti
básníci nám tu zpívají.

Orthodoxní Židé

Podivní lidé rituální
jak stěhovaví ptáci dální,
zahnaní příliš na západ,
mě frenesie udivuje,
jež v nitru jim jak vichr duje,
po bohu, po penězích hlad.

Dvouhlavé vášně pololidské
sálá jim z tváře exotické
ztlumeně fanatický žeh,
a v jejich hlavách krásných zkvétá
kus Palestiny a kus ghetta,
utrpení a pomsty dech.

Jsou dobří-zlí, jsou silní-slabí,
a vysává je ctnostný rabi,
který má moudrost z talmudu;
má ji však také z chytré lebky
a ví, že jejich bůh je křepký,
kde běží o zdar obchodů.

Dav mužů zřím, jak zpíval, tleskal,
podoben šedi supů ze skal,
ve středověku zkrocených;
jsou příroda, jsou pud a dětství
nad černou zradou školometství
křesťanů požidovštělých.

Jsem v chudých děrách v mysli s nimi,
však nejsem s nepracujícími
a s chátrou antisemitskou;
když důstojně jdou po ulici,
jak cizí flora ve štěpnici,
hledám je láskou skeptickou.

Nezaměstnaný

Když jsem byl chlapec a chodil za školu,
říkali jste mi: z tebe nic nebude.

Vodil jsem kluky do luk a topolů,
komandoval jsem a věřil ti, osude.

Když jsem se učil pak u mistra pracovat,
pojednou vidím, že pán asi nebude:
mozoly nestačí chudáku na poklad,
těch nejsou paláce, kdož chodí na rudu.

A když jsem se aspoň uživil prací svou,
na dlažbu jste mě náhle vylili.
Potácím se a jím jen náhodou.
Proč jste mě lepšimu nenaučili?

Proč jste mi neřekli vlastně už ve škole,
že tomu dobře, kdo z druhých má dost.
Jaká jste podivná hříčka svévole.
Jaká jste lež a přece skutečnost.

Naučili jste mě pracovat. Děkuji.
Proč jste mě nenaučili i krást?
Umím jen to, čeho nepotřebuji.
Neumím kořistit, na cizím se pást.

Zavřel jsem knihu...

Zavřel jsem knihu. Verše ještě zvoní.
Přede mnou v parku kvetou jiřiny.
I hněv a lítost snad se v nervech honí.
Jdou hudbou hlasu příkré vidiny.

Záhony jiřin! A ta vzácná jména!
Jen zmrazit mohou zraku dychtivost.
Je příroda tu kejkle zneuctěna,

a uměním se chlubí umělost.

Honosně prchá od přirozenosti

zestárlá třída, frazér cynický.

Proč na odiv je u vás tolik ctností,

básníku ctný a akademický?

Čím zběsileji hltá chlebdárce,

čím ruce krví zbrocenější má,

tím více k nové opiové várci

tu liftboy ducha kroutí očima.

Zloději práce pšenice líp kvete,

kde zloděj rozumu se usadil.

Proč padesátkrát boha citujete,

básníku mudrcových snů a chvil?

Cos v intelektu věští konec světa,

jenž krvavé je roven orgii;

však opatrnost, bledá slečna z ghetta,

chce za dobré být s buržoasií.

Je sladko v oficiálnosti plouti

a předem olympanský býti stín.

Proč chtěl bych, básníku, vám odhrnouti

škrabošky vaší tuhý mušelín?

Den ze dne maska za maskou tu padá,

důstojnost křehká za důstojností;

den ze dne mudrc v dírkách nosu badá

a deklamuje staré hlouposti.

Svět zlodějský a idealistický

se houževnatě vzpírá osudu.

Ó básníku, váš pathos deistický

už duní jen, jak píseň ze sudu...

Zavřel jsem knihu. Verše ještě zvoní,

a forma hladí umem korektním.

Jiřiny hlavy nejapné sem kloní,
podobny básním, z nichž čpí ztuchlý dým.

Ocúny

Ocúny jedovaté nevolným tvorům,
pověrou opředeny, podobny vzdorům,
v jeseni jarem kvetou.

Básníci jedovatí, snem svým jsou cizí,
úrodu zítřků každý v srdci svém sklízí
i v temnu vzplane větou.

Ocúny pohozené na cestě v prachu,
dívenky zneuctěné se stopou nachu,
potichu umírají.

Básníci pohození zkaženým městem
v korunách jako ptáci a věrozvěstem
ještě si zazpívají.

Ocúny rozdávají krásu a něhu,
neudusí jich mlha od chladných břehů,
lyrikou soumrak zdobí.

Básníci rozdávají sny své a žaly,
nenáviděli mnoho a milovali
v soumraku mezidobí.

Tel Aviv

Bloudíš-li smutkem a pokořením všeho,
vzpomeneš na smutné, na poníženého,
na snílky s palčivou touhou uniknout...

Vzpomněl jsem na vás, vlídný rožňavský Žide,
jste trochu obchod i ghetto i svět, jenž přijde,
zdali jste odjel v ten východní kout

— doufám, že zůstal jste zdrav a na živu —
zdali jste byl už v Tel Avivu.

Řek jste nám: „Sovětský svaz a Palestina.
Ostatní všecko je marná a bolestná psina.“
Nad námi jaro chodilo po horách, po horách
slovenských nad maďarským městem,
mluvil jste česky s takovým upřímným gestem,
židovsky snil jste, kdo by dnes nesnil v tmách,
dostoupil příliv ke svému odlivu,
snil jste tu o Tel Avivu.

Tisíce takhle sní o navracené vlasti,
kde by jim nebylo před pogromy se třásti,
je luza krmena, mesiáš zapomněl.
Tisíce touží. Vlastníci po svém státu.
Jinaký je sen proletariátu,
kousíček půdy a Erez Jisroel,
ó Jaffo tam dole v modrém zálivu,
kousíček půdy v Tel Avivu.

Kdo prachy má, ten dojede, to je jisté,
s ním jsou i britští imperialisté.
Se mnou jdou životem chudí v zástupech,
a chudí na celém světě jsou mrvou panskou,
sovětů dlaň jen matkou jim velikánskou,
plakal jsem nad bídou v Praze i Karpatech.
Není to ani omítka ke zdivu
pro kolonii v Tel Avivu.

Hořící zrak váš zří tam budování —
na písku starých lží ilusi Kanaanu,
jak mi tě líto, bído věřících.
Vídám tě v duchu, jak jsem tě tolikrát viděl,
když jsem se v mukách za bílé lidstvo styděl,
za sprosté chlapy, krvavý smích.

Vidím vás za války, perony uprchlíků,
vidím vás v lžimíru, paluby trosečníků
nad vaky, nad ranci, báseň i středověk;
vidím vás při práci na polích i v děrách,
jak jsem vás míval rád v starcích, chlapcích, dcerách
z Jasini, Majdanu, Volovce, Verecek...
Urputná síla k lásce i podivu,
nevykoupí tě v Tel Avivu.

Zmije

Jak vznešené a sladké jsi, ó slunce,
když na divoké stráni vaříš vzduch,
a na kameni horkém zlatá unce
se rozptyluje v melodický vzruch
letního dopoledne s hudbou hmyzu
a strašnou vůní trav a borovic.
Tu blaho sytosti jak oheň v kyzu
z hlubiny pohledu se line v nic,
jež s dechem země stoupá do vesmíru.
Po lovných hodinách toť chvála dne
a báseň díkuvzdání, báseň smíru,
toť na svobodě hadí poledne.
A jako v kalichu, jímž, rozvit plně,
na letním slunci vyzařuje květ,
se vzdouvá vůně na chemické vlně —
tak v zubech zmije nabobtnává jed.
Ó varujte se, šelmy nemotorné,
zkřížiti zákon hadí nutnosti.
A jaká rozkoš, ve vteřině vzdorné
uštknouti psa, jenž hrozí volnosti.

Nad filmovou fotografií eskymácké matky

Všecka krása z přírody nám plyne,
všecka pravda ze skutečnosti.
Zraku, k srdci až tvá slast mi tryská,
pozdraven byl život milostí.

Člověk čistý jako alpská růže,
jako pták, jenž hnízdí v zeleni,
potkal se tu s touhou po poznání,
s žízň plod, jenž rdí se v malení.

Poznání pak promluvilo řečí,
která slaví život našich dní
strašnou láskou nebo nenávisť.
V tom je všecko čestné umění.

Matko, něžný symbole a pravdo,
jaký úsměv člověk zažije!
Dávno neviděl jsem krásný obraz.
Jak jsi krásná, fotografie!

Laskavá náhoda

Ó lidé pracující,
ó dřevorubci v lese starostí,
kdo zná z vás ještě vzácnou chvílku znící
stříbrnou hudbou tiché radosti,
tu, která rozbřeskne se náhle,
žes trochu štěstí právě měl;
křídlovka v polích hrála táhle,
když večerem jsi s milou šel,
nebo ti peníz přišel znenadání,
bys mohl ukojiti sen,

nebo jsi dostal malé zaměstnání,
když už jsi nezřel, kudy z bídy ven,
což vím, proč ještě radost nečekaná
chudáku může spadnout do klína,
že v teplé zívětrí se vtiskne bytost štvaná,
a život veselá je krajina.

Na týden, měsíc nebo na hodinu?
Náhodě děkuj, mlč; jde lesem starostí,
tisíců nenajde v jich tvrdém stínu.
Tisíce neznají už chvilku radosti.

Funus

Smuteční pochod plačtivých plechů,
bubnových slzí, plechových vzdechů
vyloup se z pupence předměstí.
Těžko se umírá, milujeme-li,
já jsem tě líbal ještě v neděli,
nedojde mrtvý k rozcestí.

Lidé jdou na sucho nebo plačky,
Chopina ječí tu naříkačky,
pak polku si dají v hospodě.
Studený spáček chce pouze spát.
Zahráli, pohřbili, mohou se smát,
neujde nikdo té nehodě.

Za hudbou pop je také z plechu,
za popem věnce pro útěchu,
na mrtvém umírá kytička.
Byl mlád jste ještě, ztichlý strýčku,
zlomili pro vás voskovou svíčku,
nese ji bílá družička.

Kobrtá vůz s vámi na dláždění,
hle, příležitost k zatančení
naskýtá se vám naposled.
Smekají lidé, zevlují domy,
s pěšinkou lesklou vzpomněl si commis,
jak jste to táhli pro zlý květ.

Pro jeden květ a jednu lásku.
Co všechno dáme marně v sázku,
než mrtvý bude odložen!
Nevěsta zapláče. Nu, a pak jedem.
Pod Řípem nebo pod Ještědem
rozkvete nový sen.

Odpověď

Nikoho nemiluješ tu vsutku,
když zapřísaháš se láskou svou k všem.
A nejraději tím klameš sám sebe,
když láska k jednomu zhasla ti snem.

Abys tu mohl milovat lidi,
musíš mít jednoho člověka rád:
stříbrný mozek, ze zlata srdce,
tělo co květný a ovocný sad.

Lidé jsou močál zkažené krve,
často jen hloupá a hamižná sběř.
Jen parnasie, vykvetlá nad ně,
šeptá ti beze slov: miluj a věř!

Pro jednu bytost odpouštíš městu.
Že žije na světě, lepší je svět.
V ní je ti žít, v ni doufat a věřit,
pro lidi, z lidí bys neměl jen jed.

Těžko se žije v rozkladu všeho,
daleko za sedmi řekami sklad.
Dobu i lidi můžeš mít věru
jen skrze jednoho člověka rád.

Žena

Jsem rostlina jen, snad slunečnice,
proto mám slunce tak ráda.
Usmíváš-li se, dám ti svá líce,
jinak ti ukáži záda.

Tvář moje bledá, terč mého květu,
přijímá sluneční střely.
Terč mého klínu pro tebe je tu,
pro něžnou horlivost včely.

Vzhůru se pnu, snad tedy jsem réva,
těžké jsou hrozny mé věru.
Můj zahradníku, jsem z drahého dřeva;
budeš-li bohat, chci dceru.

Můj zahradníku, buď trpělivý,
dopřej mi slunce i vláhy.
Měkoučkým lýkem ten vzrůst můj živý
k špalíru přivazuj záhy.

Jsem rostlina jen, říkají žena.
Radost máš ze mne tu zřejmě
i žal, ach žal... Jsem živel a změna,
rostu však, neopouštěj mě.

Jednoho dne již neřeknou: kvete,
za úsměv stisknu jen ruku.
Napadne vám, kdož mimo mne jdete:
zas jeden člověk v tom hluku?

Hrdina

Na krátké vlně
leť moje pomsto sladká.

A nenávisti,
jaká to máš tu vrátka.

A jaká rozkoš,
mohou-li slova psance
přes hory vůdci
naplítí do monstrance.

Zrádnému vůdci,
zaprodanému muži z kloaky.
Pokálel národ.
Náš rozlet strhl pod mraky.

Mé dílo zničil;
hluboko v Čechách pilná
jen troska jeho
v mých rukou — přesto silná.

Tak hrozně silná,
že vůdce vztekem řičí.
S mým žitím spjatá,
že mě svým pádem zničí.

Jsem na svém místě.
Snad koráb už se potápí.
Vysílám, vůdče.
I krev, jež na tvé zradě lpí.

Nikdy nemusiti...

Nikdy nemusiti
hlavu sklánět únavou.

Nikdy neuzříti
marnost slov, jež dozní tmou.

Nikdy neměřiti
děje krátkým životem.

Nikdy nemusiti
uhnout před zlobou a zlem.

A to nejhoupější
ze všech, člověče, tvých pout,
starost o vezdejší
chléb a střechu, roztrhnout.

Přes krvavé moře
kráčí z daleka ten den.
Svět mu k setbě oře
tvrdost lidských skal a stěn.

Poesii

Myslím, že rozejdu se s vámi, paní,
už není ctí ta přízeň vašich vnaď,
už miliskujete se na setkání,
stárnoucí hvězdo dávných barikád.

Kdekterý šašek má vás pro své šprýmy
a karikuje čistý kdysi hlas;
bar v kráteru, kde koktáte své rýmy,
se zřítí brzy na váš hodokvas.

A jako všecky utahané krásky
se z krčmy do kostela couráte;
svatouškům v náruč skrývající své vrásky,
o bohu, smrti, lásce tlacháte.

I to už tady, paní, jednou bylo.
Umřete jako holka barokní.

Co z života se k žití narodilo,
přes tenhle hřbitov přejde povodní.

PODĚKOVÁNÍ SOVĚTSKÉMU SVAZU

Bolševiky v původním slova smyslu jsou všickni lidé – každý chceme všeho dobrého co nejvíce. Jestliže komunismus přinese lepší typ celkový než kapitalismus, lidé jej přijmou bez váhání. Slušní a vzdělaní socialisté přijmou jej i tenkrát, když ani celkový byt společnosti valně nezlepší, ba snad i zhorší, jen když zabezpečí větší spravedlnost a když zmírní sociální protivy dnešní společnosti. Toto stanovisko však, jak řečeno, zaujmou socialisté slušní a vzdělaní...

T. G. Masaryk:

Cesta demokracie I., 399

VÁM PODĚKOVÁNÍ a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

Vám, mrtvý Lenine, jenž slovo učinil jste tělem
a říší člověka tu zahájil,
Vám, živý Staline, jenž roztříštil jste čelem
vše to, čím včerejšek Vám do budovy bil,
vám, avantgardo dělníků a vzpůrců,
kteří jste činy zdvihli k vítězství,
vám, generace hrdinů a tvůrců,
jimž socialismus už na čele se stkví,
a tobě, lide dělný, jenž jsi chápal
a nepřemožitelná jsi už zed',

kdyby snad žoldák žraloků se sápal
špinavou tlapou na tvou mladou pleť,
vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
vám poděkování a lásku posíláme
a ve dne v noci na vás vzpomínáme
i po československých krajinách,
Čech, Slovák, Rusín, Žid i Němec, Maďar, Polák,
kovák i dřevorubec, havíř, tkadlec, volák,
my všickni, jimž jste světlem v lidožravých tmách,
jen k vám už díváme se v dálku,
abychom mohli s vámi zemi přetvořit,
abychom měli chleba, střechu, práci, klid,
nikoli hlad a válku,
levisit.

Vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že se šestiny kontinentů
jste smetli zlaté žraloky,
že vysvlékli jste ze vznešených kmentů
cizopasníků zpupné laloky,

že střevním katarem vám děcka nezmírají,
poněvadž zisk vám není dražší života,
že nezaměstnaní vám hladem nepadají,
poněvadž práce není u vás robota
z milosti dravců, necitelných k hoři

a hlásajících zločin do věků,
a sklizeň není bravu nebo moři
raději dávána než člověku,
že práce všech a pro všechny je vámi
zas oslavena spravedlností,
a vašich trubců zbytek — za horami
jen páchne rozkladem své zrádné hlouposti.

Vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že lid jsou u vás jenom pracující,
a nepracující už zítra vyhynou,
že lid je u vás vše, a pro lid panující
se všechno děje rukou společnou,

že vaši vůdci za jeden jen provaz táhnout smějí,
ne hrátí tisíc hlav a tisíc rozumů,
a stejnou pravdou všechny napájejí,
by hymnus košatosti šuměl do domu,
ne povyk, z něhož tyjí duté nicky
a politikou zvou jej eufemisticky,

že s nečistým se nemazlíte kazem,
korupce není vaší moci tmel,
že studní traviče jste vyhubili rázem
a ze žurnálů hnali lháře drzých čel,

a když vás navštíví teď tohle zvíře,
by doma mohlo lépe zkrucovat a lhát,
že usmíváte se jen v dobré míře:
je ze světa, kde podvodem lze nejvíc vydělat!

Vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že pravou skutečnost jste očistili
od pověr vznešených i směšných sudiček
a z poctivé hry navždy vyloučili
nesmysl boha, popský chlebíček,

že nádeníkovi i básníku jste dali
pro jednotejné dílo jednotejný svět,
by pospolitost velkou budovali,
kde člověka už nelze podvádět,

že po museích máte náboženství
a s mocí temna žádný modus vivendi,
že vymírají u vás blasfemická členství
a opiové merendy.

Vám poděkování a lásku vám,
kéž zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že světlý směr si nedáváte kalit
marnivou povídavostí
všech originálků a individualit
z idealistického zdroje hloupostí,

že osvobodili jste od měšťáckých svobod
jedinou živoucí a pravou svobodu,

že u vás myslitel už není slepý robot
a stal se světodějnou pákou národů,

že u vás osobnost je vyšší vlna v proudu,
jenž slavně plyne v novou společnost,
ne hlava ješitná a plná troudu,
jímž tlející nás dusí minulost,

ne krysa učená, ne politická děvka,
ne zpupný dravec egoistický,
že lidstvo tvoříte, v němž každá cevka
pro zápas žije komunistický
a pro řád všelidský.

Vám poděkování a lásku vám,
kež zněly by jak zvony,
vždyť já ne sám,
jsou nás už miliony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
teď poděkování vám aspoň posíláme,

že vaše existence jasně září
v náš smutný život těch, kdož ještě čekají,
že s vámi horlivějšími jsme žháři
v hanebném mumraji.

Jste vichr naděje a hrad náš nejpevnější,
jste vojsko pravdy zdejší,
jste orkán žhavé víry, která vidí
a jediná je důstojná nás lidí.

My tady na západě
na křižovatkách cest
jen stádo zmatené, ne v jednolité řadě,
ne zeď a pěst,

zlatého světa podnož měkká,
vedou ji krysaři a jejich píšťala,

a uskladňovaná je, neboť odbyt čeká
krvavá internacionála.

Tisíckrát obelhávání a zrazení,
hrabivou třídou ožebračení,
jdou davy mimo nás, a strašná bída pije
jim krev i mozek, svaly, lidskou tvář,
a nad nimi si hvízdá panská ironie
prodajnou řečí tlampačů a klerků,
už nerozeznáváš, kdo troupe je a kdo lhář,
a jako bosý po nejtvrdším šterku
životem odporným až k zvracení
klopýtáš k zničení.

Jen vaše kladiva a vaše srpy,
ta nová, čistší, pravdivější hvězda betlémská
sem svítí všem, kdož trpí,
a znova pobízí nás pozemská
k životu, víře, činnosti —
i zestárlého básníka, jenž nepřestával snít
o říši spravedlnosti
a její den teď vidí vítěziti.

Tak za nesmírné dary, jimiž osud duje,
i za světlo, jež v tmách nám život zachraňuje,
teď poděkování vám aspoň posíláme,
kéž znělo by jak zvony,
snad všickni se vám jednou v něčem vyrovnáme,
osvobozené miliony.